

Hilsen fra redaksjonen: Nytt volum og ny redaktør

Volum 16 (2025)

Åse Mette Johansen & Eivind Nessa Torgersen

Årsskiftet markerer at en ny utgave av *Målbryting* er ferdigstilt. I denne sekstende utgaven byr vi på solid sosiolingvistisk spennvidde. Leseren får eksempelvis anledning til å fordype seg i analyser av data basert på alt fra korpussøk til etnografi, og inviteres til å avlegge både barnehagegarderoben og teateret et besøk.

En evig nøtt i sosiolingvistisk variasjonsforskning handler om forholdet mellom såkalte livsfaseendringer og generasjonsendringer. I hvilken grad er visse former for språkbruk blant yngre spesifikke for ungdomsfasen, altså at språkbruken vil legges bort seinere i livet, og i hvilken grad peker denne bruken mot framtidige språkendringer i språksamfunnet? *Anne Mette Sunde* (UiT og NTNU) åpner 2025-volumet vårt med å diskutere denne problematikken i konteksten av pågående prosesser der engelsk påvirker norsk. Unge språkbrukere framheves gjerne som ledende i anglifiseringsprosessene, men er de samtidig ledende i mer overordna språkendringsprosesser i norsk? Sunde bruker eksempler på engelskpåvirkning i norske språkpraksiser på sosiale medieplattformer for å belyse dette spørsmålet nærmere. I tråd med mye tidligere forskning på forholdet mellom livsfase- og generasjonsendringer framhever hun at aldersfaktoren i seg selv ser ut til å bety lite. Desto viktigere er bestemte sosiale praksiser og språklige holdninger som mange tenåringer og unge voksne har til felles. Videre argumenterer hun for at det spiller en rolle hvilken form for anglisisme det er snakk om: Språkbrukere er gjerne mer bevisste på fremmedarta anglisismer (typisk lånord) enn hjemlige (typisk kalkeringer), og de vil derfor i seinere livsfaser lettere legge bort trekk fra den førstnevnte kategorien enn fra den siste. Artikkelen knytter både kunnskapsstatusen på feltet til dagens medievirkelighet og peker i retning av nye forskningsbehov.

I den andre artikkelen presenterer *Endre Mørck* (UiT) en variasjonsstudie av fenomenet presens partisipp uten og med *-s* – altså eksempelvis *ståane* versus *ståanes* – i den norske delen av *Nordisk dialektkorpus*. Dette korpuset består av samtale- og intervjudata fra henholdsvis to yngre og to eldre talere, en av hvert kjønn i hver alderskategori, fra 111 ulike steder rundt om i hele landet. Med utgangspunkt i denne empirien viser Mørck hvordan Vestlandet ser ut til å være et kjerneområde for *ståane*-varianten, mens *ståanes*-formen er mest utbredt i Nord-Norge. Mange steder opptrer det veksling mellom formene i større eller mindre grad. Videre ser det ut til at presens partisipp med *-s* opptrer hyppigere blant yngre enn blant eldre, og dessuten at *-s*-formene er mer frekvente når de brukes som subjekts- eller objektspredikativ enn i attributiv og adverbial bruk.

Dette generelle overblikket av et lite beskrevet fenomen i norsk talemålsforskning inspirerer til mer detaljerte granskninger i ulike lokale kontekster.

Videre i den tredje artikkelen legger *Rikke van Ommeren* og *Stian Hårstad* (begge NTNU) transkripsjonspraksisene i et utvalg masteroppgaver fra norske universiteter i perioden 2014–2024 under lupen. Transkripsjon er en særdeles utbredt aktivitet i sosiolingvistiske masterprosjekter, men hvordan presenteres transkripsjonsstrategiene i de ferdige oppgavene, og hvordan har studentene faktisk transkribert? Ommeren og Hårstad drøfter funnene med støtte i forskningsetiske perspektiver, men også i teori om sosiolingvistisk indeksikalitet og språklige ideologier. Transkripsjon er ingen nøytral praksis, men tufta på en rekke valg underveis i prosessen, som igjen virker kvalitativt og ideologisk inn på resultatet. Forfatterne argumenterer for at transkripsjonspraksiser i sum er virkelighetskonstituerende; praksisene støtter opp under argumentasjonsrekker og resonnementer i angivelig kunnskapsbaserte og sanne framstillinger av språkform, men også av språkbrukerne som deltar i forskninga. Når vi presenterer språk, presenterer vi med andre ord indirekte også språkbrukere på gruppe- og individnivå. Dermed kan transkripsjon også føre til (re)produksjon av marginaliserte identitetsposisjoner. På bakgrunn av dette løfter Ommeren og Hårstad fram et behov for økt bevissthet og refleksjon om transkripsjonspraksiser i masterprosjekter, ikke minst som et ledd i å utvikle forskningsetisk bevissthet og refleksjon mer generelt.

Florian Hiss (UiT) og *Anja Maria Pesch* (INN) tar oss med inn i en utforskning av barnehagegarderoben som dynamisk flerspråklig sted. Nærmere bestemt er det fjerde bidraget i årets utgave en studie av hvordan barn, foreldre og ansatte i en barnehage sammen skaper et sosialt og flerspråklig garderoberom gjennom prosesser forankra i tid, sted og aktørskap. Forfatterne bruker teoretiske perspektiver fra Lefebvre, Gadamer og Pascual-de-Sans for å analysere data-materialet, som er utvikla gjennom en etnografisk tilnærming basert på deltakende observasjon, dokumentasjon av semiotiske landskap samt feltsamtaler og intervjuer med barnehageansatte. Det er særlig verdt å legge merke til betydninga av at barnehagen tilbyr sosiale rom som barna kan utvikle eierskap til, blant anna gjennom å kunne utfolde seg i lek og samhandling også på tvers av majoritets-språklige normer og forventninger. Det er ingen selvfølge at forskerne får tilgang til slike rom. Hiss og Pesch viser oss hvordan denne tilgangen henger sammen med utvikling av forskerroller i prosjektet, der barna etter hvert inviterte forskerne inn i garderoben.

Med hvem er man “dis” og med hvem er man “dus” i historiske skuespill på teaterscenen på starten av 1900-tallet? Utgavens siste artikkel er et bidrag til historisk sosiolingvistik og er skrevet av *Agnete Nesse* (UiB). Hun tar for seg fire skuespill som ble satt opp på Den Nationale Scene i Bergen i perioden 1909–1913. Analysen dreier seg om hvordan visse språktrekk – det vil i denne sammenhengen si tiltaleformer og anaforisk pronomen – ble brukt av forfattere og

regissører for å gi publikum en opplevelse av språket på henholdsvis 1500-tallet og 1700-tallet. Empirien viser språklig bevissthet om og kjennskap til ulike former til ulike historiske tider hos alle de involverte gruppene. Nesse argumenterer for at dette ikke bare har språkhistorisk relevans, men dessuten styrker innsikten i hvordan språklig variasjon og språklige valg ble brukt som virkemiddel i teateroppsetninger innenfor den realistiske teatertradisjonen.

I tillegg informerer vi om at dette er det siste nummeret med nåværende redaksjon, som har arbeida med å relansere *Målbryting* siden 2017 og vært ansvarlig for de sju første elektroniske utgavene med åpen tilgang i perioden 2019–2025. Mens Eivind fortsetter i redaktørstolen, har styret i Sosiolingvistisk nettverk (SONE) oppnevnt Trude Bukve (HVL) som ny redaktør etter Åse Mette. Trude overtar stafettpinnen i redaksjonen fra og med 2026-utgaven av *Målbryting*, og vi ønsker henne hjertelig velkommen inn bak de redaksjonelle spakene!

Eivind Nessa Torgersen

Som Åse Mettes medredaktør, og som leder av styret i SONE, vil jeg takke Åse Mette for den utrolige innsatsen hun har lagt ned for *Målbryting*. Årene fra 2017 til 2019, da det tiende volumet ble utgitt, innebar ikke bare publisering av den første elektroniske utgaven av tidsskriftet, men også republisering av de ni papirutgavene av *Målbryting*, samt klargjøring av publiseringssystemet for tidsskriftet. Åse Mette var drivkraften i dette arbeidet. Selv om vi hele tiden har hatt god støtte fra Septentrio Academic Publishing ved Universitetsbiblioteket i Tromsø, UiT Norges arktiske universitet, er det redaksjonen som står for den daglige driften av tidsskriftet. Åse Mette har med sin kolossale faglige innsikt i og oversikt over det som foregår i skandinavisk sosiolingvistik, vært en utrolig dyktig redaktør. Hjertelig tusen takk!